

İbn Teymiyye

Çeviren: Soner Duman

Yöneticinin ve Yönetilenin İyiye
Yönlendirilmesine Dair

ŞER'Î SİYASET

Es-Siyâsetü'ş-Şer'iyye fî Islâhi'r-Râî ve'r-Raiyye

Yöneticinin ve Yönetilenin İyiye Yönlendirilmesine Dair
ŞER'Î SİYASET
es-Siyâsetü's-Şer'iyye fî İslâhi'r-Râî ve'r-Raiyye
İBN TEYMİYYE

TİMAŞ YAYINLARI | 5350
Timaş Akademi | 4
Siyasetname Kitaplığı | 1
İslam Siyaset Düşüncesi Dizisi | 1

AKADEMİK DANIŞMA KURULU
Prof. Dr. Ali Akyıldız
Dr. Kaan Durukan
Dr. Y. Hakan Erdem
Prof. Dr. Asım Cüneyd Köksal

DİZİ EDITÖRLERİ
Prof. Dr. Asım Cüneyd Köksal
Dr. Selim Ahmetoğlu

ÇEVİREN
Prof. Dr. Soner Duman

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

İÇ TASARIM
Tamer Turp

1. BASKI
Ekim 2021, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-4241-8

9 786050 842418

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr
timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT
Matsis Matbaacılık
Tevfikbey Mahallesi
Dr. Ali Demir Caddesi No: 51
Sefaköy / İstanbul
Telefon: (0212) 624 21 11
Matbaa Sertifika No: 40421

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Yöneticinin ve Yönetilenin İyiye
Yönlendirilmesine Dair

ŞER'Î SİYASET

Es-Siyâsetü's-Şer'iyye fî Islâhi'r-Râî ve'r-Raiyye

İbn Teymiyye

Çeviren: Soner Duman

ÇEVİREN:

PROF. DR. SONER DUMAN

Aslen Kastamonu-Taşköprülü olup 1975'te İstanbul'da doğdu. 1993'te Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine girdi. 1998'te buradan mezun olduktan sonra aynı yıl Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam hukuku bilim dalında yüksek lisansa başladı. 2000 yılında yüksek lisansını, 2007 yılında doktorasını tamamladı.

2000 – 2011 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çeşitli liselerde din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olarak görev yaptı. 2011 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku bölümünde öğretim üyesi olarak göreve başladı. 2014 yılında aynı üniversitede Doçent, 2019 yılında Profesör oldu. Hâlen aynı üniversitede İslam Hukuku Anabilim Dalı Başkanı ve öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Yine aynı üniversitenin İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim Dalında dersler vermektedir.

Alanında çok sayıda kitap, makale ve tebliğ ve tercümeleri bulunmaktadır. Evli ve üç çocuk babasıdır. Mütercim eserlerinin bir kısmı şunlardır:

1. İbn Teymiyye'nin Fıkıh Düşüncesi, Beka Yayınları, İstanbul 2018.
2. Fıkıh Usulünün Aklî Temelleri, Beka Yayınları, İstanbul, 2019.
3. İmam Şâfiî'nin Kıyas Anlayışı, İSAM Yayınları, 2017.
4. Günümüz Fıkıh Problemleri, İstanbul, 2018.
5. Usul Yazıları, Beka Yayınları, İstanbul 2018.
6. İlk Dönem Hanefî Usûlünde İllet Tartışmaları, Beka Yayınları, 2018.
7. Âyet ve Hadislerle Şâfiî İbadetler İlmihali, Mirac Yayınları, İstanbul 2013.

İÇİNDEKİLER

MÜELLİFE (İBN TEYMİYYE) DAİR / 7

ESERE DAİR / 9

TERCÜMEYE DAİR / 13

[Giriş: Eserin yazılma amacı] / 15

1. Fasl

[Emanetlerin Eda Edilmesi] / 17

2. Fasl

[Bir göreve, mevcut adaylar içinden en uygununu tayin etmek] / 23

3. Fasl / 27

[Yöneticiliğin iki dayanağı: Güçlü ve güvenilir olmak] / 27

4. Fasl / 33

[Göreve en uygun adayın niteliklerinin bilinmesi] / 33

5. Fasl / 39

[Yönetime ilişkin hususlarda güçlü olmak] / 39

6. Fasl / 43

[Malların sevk ve idaresi] / 43

7. Fasl / 47

[Ganimetlerin Taksimi] / 47

8. Fasl / 53

[Zekât Mallarının Taksimi] / 53

9. Fasl / 55

[Fey Mallarının Taksimi] / 55

10. Fasl / 65

[Kamu Mallarının Sarfı] / 65

11. Fasl / 75

[Had Cezalarının Uygulanması] / 75

12. Fasl / 89

[Yol Kesici Eşküyaya Uygulanacak Ceza] / 89

13. Fasl / 95

[Eşküyanın Asılması] / 95

14. Fasl / 99

[Eşkıya çetelerine karşı savaş yapılması] / 99

15. Fasl / 111

[Hırsızlık Suçunun Cezası] / 111

16. Fasl / 117

[Zina Suçunun Cezası] / 117

17. Fasl / 121

[İçki içme cezası] / 121

17. Fasl / 127

[Zina İsnadı (Kazif) Cezası] / 127

18. Fasl / 129

[Tazir Cezaları] / 129

19. Fasl / 135

[Sopa Vurma Cezasının Uygulanışı] / 135

20. Fasl / 137

[Savaşa İlişkin Hukukî Hükümler] / 137

21. Fasl / 157

[Cezalar dışındaki müeyyideler] / 157

22. Fasl / 165

Allah Hakları / 165

23. Fasl / 169

[İnsanlara Ait Haklar] / 169

24. Fasl / 179

[Yaralama Suçları] / 179

25. Fasl / 183

[Şerefe Karşı Suçlar] / 183

26. Fasl / 185

[Kisas Uygulanamayan Suçlar] / 185

27. Fasl / 187

[Aile İçi Haklar] / 187

28. Fasl / 193

[Mâlî Haklar] / 193

29. Fasl / 201

[Devlet İdaresinde İstişare] / 201

30. Fasl / 205

[Yönetici tayin etme zorunluluğu] / 205

DİZİN / 213

MÜELLİFE (İBN TEYMIYYE) DAİR

661 (1263) yılında Harran'da doğdu. Yaşadığı dönem, bir yandan Haçlı saldırılarının devam ettiği diğer yandan Abbâsî Devleti'nin Moğollar tarafından ortadan kaldırılmasıyla Müslümanların siyasî otoriteden yoksun hale geldiği, Bağdat başta olmak üzere pek çok yerleşim biriminin tahrip olduğu bir dönemdir. 656 (1258) yılında Moğollar'ın Bağdat'ı istilâ etmeleri ve akınlarının bölgeye kadar uzanması üzerine İbn Teymiyye 667'de (1269) âilesiyle birlikte Hanbelî mezhebinin merkezi durumundaki Dımaşk'a göç etti.

İlk eğitimine babası Abdülhalîm'in müderrislik yaptığı Sükkeriyye Dârül-hadisî'nde başladı. Hocaları arasında İbn Asâkir, İbn Ebü'l-Yüsr et-Tenûhî, Kasım el-İrbilî, İbn Kudâme el-Makdisî, Şemseddin İbn Atâ gibi âlimler sayılabilir.

Meşhur öğrencileri arasında İbn Kayyim el-Cevziyye, Şemseddin İbn Müflih, Mizzî, Zehebî ve Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr bulunmaktadır.

Akaide dair yazdıklarında Allah'ı diğer varlıklara benzeten unsurlar bulunduğu (teşbih), tasavvufa dair yazdıklarında başta tevessül olmak üzere sufilerin uygulamalarına karşı çıktığı, fikhî konularda da dört mezhebin görüşlerine aykırı fetvalar verdiği gerekçeleriyle Dımaşk ve Kahire'de farklı zamanlarda muhâkeme edilmiş ve hapse atılmıştır.

İbn Teymiyye güçlü bir hâfızaya, engin bir Kur'an ve Sünnet bilgisine sahipti. Döneminde Müslümanlar ve diğer din mensupları arasında mevcut olan itikadî ve felsefî akımları da çok iyi biliyordu. Üslûbuna da yansıyan sert, mücadeleci ve ısrarcı bir tabiatı vardı. Hanbelî geleneğinin ana çizgisi olan Selefilîği tâvîzsiz savunur, emir bi'l-ma'rûf nehiy anî'l-münker ilkesini titizlikle uygular, yanlış olduğuna inandığı görüş ve davranışları şartlar ne olursa olsun tenkit etmekten ve bilfiil müdahalede bulunmaktan çekinmezdi. Bundan dolayı devlet adamlarıyla, geleneksel dinî anlayışı savunan çevrelerle çok defa çatışma içinde oldu; müderrislik dışında hiçbir görev almadı.

İbn Teymiyye'nin etkisi sadece kendi dönemiyle sınırlı kalmamış, onun görüşleri zamanındaki devlet adamları, ilim çevreleri ve geniş halk kitlesi

arasında yeni tartışma ve kutuplaşmaları beraberinde getirmiş, her dönemde görüşlerinin savunucuları yanında sert muhalifleri de olmuştur.

İbn Teymiyye'nin görüşleri, Osmanlılar döneminde Hicaz bölgesinde yetişen Muhammed b. Abdülvehhâb'ı derinden etkilemiş, onun tarafından başlatılan ve Vehhâbîlik adıyla gelişen hareket daha sonra siyasî bir nitelik kazanıp Suudi Arabistan Krallığı'nın kurulmasında etkin rol oynamıştır. Öte yandan İbn Teymiyye'nin görüşleri, özellikle XVIII. yüzyıldan itibaren Kuzey Afrika'dan Hint Okyanusu'na kadar çeşitli İslâm ülkelerinde ıslah ve yenileşme hareketlerine ilham kaynağı olmuştur. Ahmed b. Hanbelî'den sonra Hanbelî mezhebine en büyük canlılık ve yenileşmeyi sağlayan kişilerden biri olan İbn Teymiyye, bugün sadece Hanbelî mezhebi coğrafyasında değil bütün İslâm dünyasında etkisini sürdürmekte olup hayatı, görüşleri ve mücadelesi hakkında pek çok eser yazılmıştır.¹

---

1 Bu başlık, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nde ve *Türkiye Diyanet Vakfı Temel İslâm Ansiklopedisi*'nde yer alan "İbn Teymiyye" maddelerinden istifade edilerek hazırlanmıştır.

ESERE DAİR

İslâm siyaset düşüncesinin temelini oluşturan ilk tartışmalar ve bilgiler fıkıh ilminin kurucu metinlerine kadar gitmektedir. Genel fıkıh eserlerinin farklı bölümlerinde dağınık bir biçimde ele alınan siyasete ilişkin konular ilerleyen dönemlerde önemine binaen müstakil çalışmalara konu olmuştur. Hicrî beşinci yüzyılda Şâfiî mezhebine mensup Ebu'l-Hasen el-Mâverdi ve Hanbelî mezhebine mensup Ebû Ya'lâ el-Ferrâ'nın aynı ismi taşıyan "el-Ahkâm-ı sultâniyye" adlı iki eseri bu alanda yazılmış öncü ve en önemli eserlerden kabul edilmektedir. Söz konusu eserler, müelliflerinin mensubu buldukları mezheplerin siyasî ahkâma ilişkin görüşlerini ortaya koymaları yanında, yazıldıkları dönemin reel politikinden de etkilenmişler, böylece ideal ve reel olanın iç içe olduğu bir tablo ortaya koymuşlardır.

Hicrî yedinci yüzyılın ikinci yarısı ile sekizinci yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış bulunan İbn Teymiyye'nin *es-Siyâsetü's-Şer'iyye fî Islâhi'r-Râi ve'r-Raiyye* adlı eseri İslâm siyaset düşüncesinin selefi düşünce doğrultusunda ele alındığı önemli çalışmalardan biridir.

Müellif eseri, kendi dönemindeki idarecilerden birinin talebi üzerine yazmış olup bu hususu giriş kısmında şu şekilde belirtmektedir: "Bu, ilâhî siyaset ve nebevî yönetime ilişkin konuları genel bir biçimde kapsayan bir risale olup yönetici de yönetilenler de bu risalede yer alan bilgilerden müstağni kalamazlar. Bu risâleyi, Allah'ın kendilerine karşı hayırhah olmamızı emrettiği yöneticilerden birisi talep etti." Eserin Dâru'l-fevâid tarafından tahkik edilen nüshasının muhakkiki Ali b. Muhammed el-İmran söz konusu emîrin bazı yazmalarda "Emîr Kays el-Mansûrî" şeklinde yer aldığını ancak İbn Teymiyye'nin yaşadığı dönemde bu isimde bir emir olmadığını, doğrusunun "Emîr Akuş / Akkuş el-Mansurî" olduğunu belirtir. Emir Akuş (Akkuş?) 709 yılından 719 yılına kadar 11 yıl boyunca Dımaşk valiliği yapmış, 719 yılında da vefat etmiştir. Buna göre elimizdeki eserin yazılma tarihleri de söz konusu döneme rastlıyor olmalıdır.

Müellifin yaşadığı dönem İslâm dünyasının siyasî birliğinin parçalandığı, Moğol istilâları sebebiyle Abbasî hilafetinin zayıfladığı, iç savaşların

ve kargaşaların hâkim olduğu bir dönemdir. Bu dönemde güçlü bir devlet geleneği kalmadığından müellifin eserinde, Mâverdî ve Ferrâ'nın aksine kendi döneminde mevcut devlet geleneğini yansıtan herhangi bir açıklamaya rastlamak mümkün değildir. İbn Teymiyye eserinde çoğunlukla ideal siyasetten söz etmektedir. Bununla birlikte yeri geldikçe kendi döneminde rastladığı olumsuzluklara temas etmekte, bunlardan hareketle “imkân ölçüsünde sorumluluk” konusuna vurgu yaparak reel siyasete bu bağlamda temas etmektedir.

Eser müellif tarafından “Fasl” şeklinde konulan 29 bölümden meydana gelmektedir.¹ Fasılların herhangi bir sistematik bütünlük fikrinden yoksun olduğu, aynı konuya ilişkin meselelerin art arda fasıllar halinde sunulduğu, farklı fasıllarda defaatle aynı konulara temas edildiği görülür.

Eserde devlet yönetimine ilişkin konular yanında özellikle ceza hukukuna ilişkin meseleler ve malî konular üzerinde durulduğu görülür. Doğrudan siyasetle ilgili olmamakla birlikte müellif İslâm aile hukukuna ilişkin sayılabilecek meseleleri, karı-koca arasındaki karşılıklı hak ve ilişkileri de eserinin son bölümünde ele almış, bu davranışıyla “ailenin sevk ve idaresi”ni de siyaset kapsamında değerlendirmiştir. İbn Teymiyye siyasî konuları ele alırken emanet ve ehliyet konuları üzerinde ısrarla durur, devlet kademesindeki her bir göreve ehliyet, liyakat ve emniyet sahibi kimselerin atanması gereğinden söz eder. Bütün bu konularda ideal olanı ortaya koymakla birlikte reel durumun farkında olmasından hareketle gerek devlet başkanının gerekse diğer kamu görevlilerinin üstlendiği vazifeyi yerine getirirken güç ve imkânları ölçüsünde sorumluluklarının bulunduğunu, kimsenin gücünün yetmediği şeyle sorumlu tutulmayacağını belirtir.

Müellif konuları ele alırken o konuya ilişkin âyet ve hadislere bolca yer verir. Ardından hulefâ-yı râşidîn başta olmak üzere sahabenin konuya ilişkin görüş ve uygulamalarından söz eder. Hulefâ-yı râşidîn dışında Ömer bin Abdülaziz gibi bazı halifelerden de yeri geldikçe söz eder. Fıkhî bir konunun tartışılması durumunda söz konusu meselede üzerinde ittifak ve ihtilaf bulunan hususlar, ihtilafli meselelerde müellif tarafından benimsenen görüşün ne olduğu mutlaka ortaya konulur. Eserde maslahat düşüncesinin baskın bir etkisinin olduğu da görülür. Bu, İbn Teymiyye'nin diğer eserlerinde maslahat ve makasid düşüncesine yaptığı vurgularla büyük oranda uyumludur.

Eseri ayrıcalıklı kılan hususlardan birisi müellifin kendi döneminde rastladığı yönetimler, gruplar, farklı devlet görevlerini üstlenmiş memurlara dair

1 Biz tercüme esnasında bir fasılda yer alan konu değişikliğini müstakil bir başlığa dönüştürerek fasılların sayısını otuza çıkardık ve ilgili yerde bunu dipnotla belirttik.

yaptığı tespit, tasnif ve taksimlerdir. Özellikle din-siyaset ilişkisi, siyasîlerin olumlu ve olumsuz davranış tarzları, kamu görevi üstlenenlerin ahlâkî vasıfları konusunda müellifin orijinal tespit ve değerlendirmeleri bulunmaktadır.

Eserde İbn Teymiyye tarafından dile getirilen görüşler müellifin kendisine ait olup mütercim olarak bu görüşleri bir bütün halinde benimsememiz söz konusu değildir. Bu görüşler içinden bütün Müslümanların ittifakına mazhar olmuş, üzerinde icma gerçekleşmiş, dolayısıyla bizim de kabul ettiğimiz ifadeler yer aldığı gibi mezhepler ve âlimler arasında farklı görüşlerin söz konusu olduğu, tartışmalı görüşler de bulunmaktadır. Bu yönüyle eser mütercimin değil müellifin görüşlerini yansıtmaktadır.

Selefi düşüncenin bir tür ideoloğu konumunda bulunan İbn Teymiyye'nin bu eseri bir bütün hâlinde bakıldığında İslâm siyaset düşüncesi konusunda selefi perspektiften nasların ve tarihî uygulamanın nasıl görüldüğünü tespit konusunda önemli bir birikim sunmaktadır. Bu yönüyle bu eser -içinde yer alan hususların kabul veya reddi bir yana- konuya ilişkin araştırma yapanlar için önemli metinlerin başında gelmektedir.